

Bali Tamás¹

A SZÁRAZFÖLDI HARCCSOPORTOK HELIKOPTEREKKEL VALÓ TÁMOGATÁSI TEVÉKENYSÉGEI²

Korunk katonai műveletei a gyors reagáló képességen, a nagy mozgékonyaságon, a meglepetésből kinyerhető előnyök kiaknázásán, illetve a hadműveleti-harcászati helyzet változásához igazodó nagyfokú rugalmasságon/ alkalmazkodó képességen múlik. A műveleti területek felépítése nagymértékben megváltozott attól kezdve, hogy egyre inkább elterjedt a gerilla hadviselést tükröző hadikultúra. Az ilyen műveleti környezetben a saját erők csak akkor képesek sikeres harctevékenységet folytatni, ha azok – rugalmasan reagálva a harcászati helyzet kihívásaira – időben átcsoportosításra kerülnek. Megkérdőjelezhetetlen, hogy a szárazföldi erők számára az előbbieken felsorolt képességeket a helikopterek alkalmazása biztosítja. Jelen tanulmányomban szeretném bemutatni a szárazföldi harccsoportok helikopterekkel való támogatási tevékenységeit, az ideiglenesen a szárazföldi törzsekbe delegált helikopteres szolgálati személyek tevékenységeit a műveletek tervezése és végrehajtása folyamán.

GROUND FORCE UNIT'S HELICOPTER SUPPORTED COMBAT ACTIVITIES

The success of a contemporary military operation closely depends on the involved own force's quick reaction capability, flexibility; on the benefits which can be gained on the initiation and on the high level of mobility. The structure of the operational theatre has changed dramatically since the widespread reflection of guerrilla warfare's military culture. The successful military operations in such an operating environment request flexible response capability from our force's to the challenges of the tactical situation. It is unquestionable that the above listed capabilities can only be ensured by the use of helicopters. In this study, I would like to introduce the helicopter supported land force's combat activities, the main tasks of helicopter service person's activities delegated contemporarily to the light infantry unit's staff for operation planning and execution coordination.

BEVEZETÉS

A helikopterek napjainkban meghatározó tényezői a világ valamennyi fegyveres erejének, mivel a harcászati feladatok igen széles és változatos spektrumában nagy hatékonysággal alkalmazhatók. A harcászati alkalmazhatóság széles köre ugyanakkor szükségessé tette a helikopterek specializálódását, így fejlesztették ki a szállító-, harci-, könnyű-, közepes- és nehéz helikoptereket. A helikopterek minden egyes típusa vagy kategóriája rendelkezik saját, speciális jellemzőkkel, melyek meghatározzák a típus elsődleges alkalmazását, azonban vannak olyan általános érvényű alkalmazási tulajdonságok, melyek ezt a repülőszerkezetet a lehető legszélesebb körű alkalmazásra teszik alkalmassá.

A helikopterek a kategóriáiktól függetlenül rendelkeznek több olyan pontosan behatárolható tulajdonsággal, mely a szárazföldi műveletek során elengedhetetlenek, azonban minden helikopter típus rendelkezik olyan egyéni vonásokkal, melyek alkalmassá teszik őket az elsődleges feladatok végrehajtására.

¹ alezredes, MH 86. Szolnok Helikopter Bázis, Repülő Felkészítési Főnök, balitomi@yahoo.com

² Lektorálta: Dr habil Krajnc Zoltán mk. alezredes, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Katonai Vezetőképző Intézmény, mb. oktatási intézményvezető helyettes

Ezen alkalmazási tulajdonságok közé lehet sorolni a helikopterek sokoldalúságát, a mobilitását, mozgékonyágát, alkalmazási rugalmasságát válaszként a harcászati helyzet változásaira.

A helikopterek alkalmazásánál további előny jelent az, hogy a terep adta álcázási lehetőségeket maximálisan képesek kihasználni. „Meglepést”³, mint harcászati előnyt lehet elérni a helikopterek repülési sebességének, földközeli- illetve terepkövetéses magasságon megvalósuló nagy manőverező képességű alkalmazása révén.

Meg kell azonban jegyezni, hogy vannak területek, melyek vonatkozásában a helikopterek kihívásokkal küzdenek. Ilyenek között kell megemlíteni például a helikopterek sebezhetőségét, a levegő alacsony sűrűsége miatti teljesítmény korlátokat, a komoly logisztikai biztosítási igényt.

A HELIKOPTEREK ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI HADRENDI ASPEKTUSBÓL

A helikopter erők alapvetően harctámogató elemként vesznek részt a harcászati műveletekben. Tulajdonképpen a szárazföldi haderőnem harcoló erőinek műveleteit támogatják több szerepkörben. A harctevékenység időszakára – a NATO szabályzók figyelembevételével – át-alárendelésre kerülnek a szárazföldi alkalmi harci kötelékhez/harccsoporthoz.

Megjegyzendő, hogy vannak olyan országok (bár nagyon korlátozott számban), ahol a helikopterek a békeidős kiképzés időszakában is – eltérve a NATO elvektől – egy szervezeti egységet alkotnak a szárazföldi erők támogatandó alakulataival/egységeivel. Ennek a szervezeti felépítésnek azonban több feltétele van. Elsősorban feltételként kell megemlíteni a megfelelő számú és hadrafoghatóságú helikopterek rendelkezésre állását. Másodsorban, ezeknek a helikoptereknek a megkívánt speciális képességek biztosítására kell, hogy kialakítva legyenek, az üzemeltető helikoptervezető állományuk pedig szintén specifikusan csak arra az egy adott feladatra kell legyenek kiképezve. Vezetés, irányítás szempontjából problematikus az, hogy a helikoptereknek egy kijelölt szárazföldi kötelékbe történő szervezetszerű integrálásával a légierő helikopteres fegyverneme mellett tulajdonképpen létrejön egy új, csapatrepülő fegyverneme. Ekkor, a helikopterek alkalmazásának koordinálása érdekében, mind a szárazföldi alakulat-, mind pedig az előljáró szárazföldi haderőnem törzsének állománytáblájában ki kell alakítani a repülő törzs elemeket (kiképzés, (repülő)hadművelet, repülés biztonság, repülő mérnök-műszak). Ezzel, a haderő helikopteres erőinek vezetése és irányítása nemcsak végrehajtói-, hanem még haderőnemi szinten is duplikálva (légierő- és szárazföldi haderőnemi) valósulna meg. A duplikáció, azon túl, hogy létszámnövekedést generál, ésszerűtlenül bonyolítja meg a helikopter erők vezetését. Kiképzési szempontokat tekintve láthatóvá válik az, hogy a képesség-specifikus kiképzés biztosítása csupán a kijelölt szárazföldi alakulattal szoros (napi) együttműködésében valósulhat meg. Ez azzal jár, hogy a kiképzésre már kialakított, a légierő haderőnemhez tartozó infrastruktúrát- illetve annak elemeit duplikálni kell. Megállapítható, hogy a képzési infrastruktúra duplikálása túlzottan költséges feladat, az oktatói állomány rendszeresítése a szárazföldi alakulat állománytábláján pedig általában humánerőforrás hiány miatt megvalósíthatatlan. Végrehajtás szintjén nehézségek merülnének fel abból adódóan, hogy a szárazföldi alakulatnál

³ Meglepés: A hadművészet fontos elve, az ellenséget váratlanul érő támadótevékenység, mely háborúban a siker egyik fő feltétele. (Szabó József: Hadtudományi Lexikon, Budapest 1995, ISBN 9630452286, p.908)

szolgálatot teljesítő helikopter gépszemélyzetek célirányosan az alakulat feladatrendszeréhez kapcsolódó feladatokra kerülnének kiképzésre. A célirányos kiképzés egysíkú kiképzettséghez vezet, mely problémát okoz az adott képesség feladataitól eltérő jellegű országvédelmi-, esetleges katasztrófavédelmi- illetve a kormányzati feladatok végrehajtásában.

Az egysíkú kiképzettség a végrehajtás hátráltató tényezőjévé válik. Az előzőek mellett kérdéseket vet fel a helikopterek logisztikai ellátása. A helikopterek kiszolgálását támogató logisztikai háttér általában a magas költségvonzatok miatt (infrastruktúra, raktárbázis, szakállomány) csak egy helyen, a légierőnél biztosított. A szárazföldi alakulat helikoptereinek meghibásodásaikor, az időszakos vizsgák végrehajtásakor az a helyzet alakul ki, hogy az alakulatnak fel kell kérnie a légi-erőt a repülő-műszaki munkák végrehajtására, a javításhoz szükséges alkatrészek beszerzésére. Ez felesleges bürokráciához, és így a javítási munkák csúszásához, a hadrafoghatósági mutatók csökkenéséhez vezet. Mivel a helikopterek alapvetően harctámogató elemként vesznek részt a műveletekben, ezért ha azok hadrafoghatósági mutatóiban csökkenés tapasztalható, akkor az maga után vonja a támogatott szárazföldi erők képességcsökkenését is. Rendszerben tekintve, ez az összhaderőnemi szintű képességcsökkenés országvédelmi kérdéseket vet fel.

Mindezek után látható, hogy egy ilyen képességcsomag kialakításával elveszik a helikopterek sokoldalú alkalmazhatósági köre illetve számos nagyon költséges kérdés merül fel, kijelenthető, hogy egy ilyen megoldás gazdaságtalan és ésszerűtlen. Hangsúlyozom, ez a hadrendi kialakítás a NATO elvektől eltér, azt csak a nagyon gazdag nemzetek engedhetik meg maguknak.

Ha a helikopterek állománytáblás helyzetét tekintjük a Magyar Honvédség hadrendjében, akkor az látható, hogy az szinkronizál a NATO szabályzóknak foglaltakkal. A helikopterek egy haderőnem kötelékében, egységes vezetés és irányítás alatt hajtják végre feladataikat. Kiszolgálásuk központosított. A helikopteres fegyvernem feladatai – harctámogató elemként, illetve önállóan – az ország fegyveres védelmének biztosítása, humanitárius segítségnyújtás végrehajtása válsághelyzetben. A harcászati jellegű repülési feladatok végrehajtásán túl a helikopterek több olyan készenléti szolgálatot biztosítanak, melyek közvetve (a nemzetközi előírásoknak megfelelő kutató-mentő szolgáltatás teljesítése) és közvetlenül kapcsolódnak a honvédelmi feladatokhoz. A helikopteres fegyvernem feladatrendszere – a HM tárcaszintű feladatokon túl – kiegészülhet a kormányzati szintű feladatok teljesítésével úgymint pl. a katasztrófavédelmi- illetve légimentési feladatokkal. A szerteágazó feladatrendszer szerteágazó felkészítési struktúrát von maga után. A szerteágazó képzési struktúra teljesítése a HM számára biztosítja a jól képzett helikoptervezetői állomány rendelkezésre állását.

Ezek alapján, összhangban a NATO elvekkel, a legésszerűbb megoldás a helikopter erők egy egységben tartása, és időszakos hozzárendelése a felmerülő helikopterrel támogatandó szárazföldi műveleti feladatokhoz.

Miután tisztázásra került a helikopterek át-alárendelési kérdése, egy helikopterrel támogatott szárazföldi műveleten keresztül érdemes azt bemutatni, hogy milyen formában valósul meg a szárazföldi és légierős törzselemek együttműködése, illetve feladat-végrehajtás. Áttekintve a szárazföldi műveleteket kijelenthető, hogy alig akad olyan, amely nincs helikopterrel támogatva. Mégis talán a légimozgékonyasági műveletek azok, melyeken keresztül a leginkább bemutatathatók az együttműködés elemei.

A HELIKOPTEREKKEL TÁMOGATOTT LÉGIMOZGÉKONYSÁGÚ MŰVELETEK TERVEZÉSE ÉS VÉGREHAJTÁSA

A légimozgékonyosság kifejezés alatt a helikoptereknek azon speciális vezetési és irányítási elemekkel ellátott szervezését és alkalmazását értjük, amikor a repülőeszközök a szárazföldi harcoló erőket úgy telepítik, hogy azok közvetlenül beavatkozhatnak a harcban. A légimozgékonyosságú műveletek olyan összetett és kiterjedt műveletek, melyek rövid időintervallumon belül a csapatok ismételt, különböző körzetekben történő deszantolását⁴ és kiemelését teszik szükségessé. A hivatalos vezetés- és irányítási szempontból e műveletek a helikoptereknek a feladatokba történő teljes integrációját, valamint a doktrínák és eljárások helyes alkalmazását kívánja.

A légimozgékonyosságú egység/harccsoport harci képességeit helikopteres szemszögből 3 tényező befolyásolja.

1. A kijelölt műveletek végrehajtására kijelölt szárazföldi erők nagysága és a rendelkezésre álló szállító helikopterek arányszáma. Ez az arányszám határozza meg a kijelölt erő telepítéséhez szükséges szállítási hullámok számát. Minél nagyobb a rendelkezésre álló szállítóhelikopterek száma, illetve azok egyéni szállítókapacitása, annál egyszerűbbé válik a kedvező harcászati helyzet kihasználásával a műveleti tevékenység, a nehéz felszerelés és utánpótlás légi úton történő szállítása.
2. A műveletek légítámogatásába bevethető harci helikopterek száma. A szállítóhelikopterek támogatása, és így a légimozgékonyosságú művelet, elképzelhetetlen harcihelikopterek nélkül. Azon túl, hogy szavatolják a szállító helikopteres légi műveletek biztonságát, a kirakó körletben semlegesítik az ellenséges erőket.
3. A helikopteres repülések végrehajtását biztosító logisztikai háttér megléte.

A helikopterekkel támogatott (légimozgékonyosságú) műveletek jellemzői

A helikopterrel támogatott műveleti erők (csakúgy mint a légimozgékonyosságú erők) jelentősen hozzájárulnak a manőverező hadviseléshez, hiszen váratlan irányból történő csapásmérésük-, jelentős távolságra történő meglepetészerű alkalmazásuk révén döntően befolyásolják a helyzet kimenetelét. A helikopterekkel támogatott műveletek a következő jellemzőkkel írhatóak le:

- **NAGY MŰVELETI RUGALMASSÁG.** A légimozgékonyosságú erők képesek a válsághelyzet bármely fázisában különféle támadó és védelmi műveletek végrehajtására. Ezen alakulatok bevetésre készen várakoznak és készek a rövid időn belüli áttelepülésre és feladatvégrehajtásra. A helikopterek új dimenziót kínálnak a manőverező hadviselésre. A szárazföldi erők a harci-, felfegyverzett és/vagy szállítóhelikopterekkel gyorsan telepíthetővé válnak az új harc feladatok végrehajtására. Ez a tulajdonság lehetővé teszi a parancsnokok alkalmazkodását a kibontakozó helyzethez, illetve a gyorsan változó harcászati körülményekhez.
- A helikopterek lehetővé teszik a gyors erőösszpontosítást és szét-, vagy áttelepülést, az ellenséggel való harcérintkezés kiterjesztését a saját csapatok sebezhetőségének csökkentése érdekében.

⁴ Légi kirakását.

- **HARCÁSZATI MOZGÉKONYSÁG.** A szárazföldi erők helikopterekkel történő hadszínterek közötti gyors áttelepíthetőségi képessége jelentős idő- és erőforrás megtakarítást jelent. A helikopterek képesek harcászati előnyt nyerni a talajfelszín egyenetlenségeiből, átrepülni vagy megkerülni a természetes- illetve mesterséges akadályokat, melyek gátolnák a szárazföldi erők földi mozgását. A helikopterek biztosítják a szárazföldi erők kirakását a harcmező döntő fontosságú pontjain, a legkedvezőbb harcászati helyzetekben.
- **MAGAS MŰVELETI SEBESSÉG.** Az erők légi úton történő telepítése sokkal rövidebb időt igényel, mint a szárazföldi eszközök alkalmazásával. Azonban a műveleti sebesség fokozásának elvét párhuzamosan kell alkalmazni a kielégítő felkészülés, felderítés és tervezés elvével. A feszített műveleti sebesség biztosítja a több irányba történő, vagy több műveleti területen zajló párhuzamos harctevékenységet.
- **MEGNÖVELT ALKALMAZÁSI HATÓSUGÁR.** A helikopterrel támogatott műveleti erők jelentős távolságról bevethetőek. A terepviszonyok, a természetes/mesterséges akadályok, az ellenséges erők által lefogható kommunikációs csatornák csak kismértékben befolyásolják tevékenységüket.
- **VÁRATLANSÁG BIZTOSÍTÁSA.** A meglepetés sokkoló hatása lehetőséget kínál a szárazföldi harccsoportok számára a műveleti kezdeményezés megragadására, mely elsődleges kulcsa a sikeres harctevékenységnek. A helikopterek korlátozott időjárési viszonyok mellett, bármely napszakban biztosítják a bármely irányból történő támadást, a más eszközökkel megközelíthetetlen célok megsemmisítését, az ellenséges állások megkerülését kiváltva ezzel az ellenség idő előtti reakcióját, önmaga felfedését a saját támadó erők számára
- **GAZDASÁGOSSÁG.** Egy viszonylag már kis méretű légimozgékonyaságú alakulat nagy területen jelenthet veszélyt az ellenséges erők számára. Ezzel nemcsak a saját szükséges védelmi erők létszámát lehet csökkenteni, hanem a támadó műveletek potenciális lehetőségével az ellenség tartalékait is nagymértékben le lehet kötni.

A légimozgékonyaságú harccsoportokat olyan műveletekben kell alkalmazni, ahol a helikopterek fent felsorolt képességeiből fakadó támogató képességek megfelelő mértékben kihasználhatóak. Így jellemzően alkalmatlanok hosszantartó műveletek megvívására, valamint a nehézfegyverzetű alakulatok ellen a megfelelő védelmi berendezésre elégséges idő biztosítása nélkül. A légimozgékonyaságú egységek támadó, védelmi és késleltető műveletek során, illetve átmeneti időszakban egyaránt bevethetőek. Mélységi feladatot hajthatnak végre, közvetlen vagy hátországi harcot folytathatnak, válságreakáló műveletekben tevékenykedhetnek.

A helikopterekkel támogatott szárazföldi (légimozgékonyaságú) harccsoport szervezeti felépítése

A légimozgékonyaságú alakulat összetételét a feladat természete határozza meg.

Az egység alapvetően felszíni harcoló elemeket tartalmaz, mely mellé kijelölnek, vagy parancsnokságuk alá rendelnek CS⁵ és CSS⁶ harctámogató elemeket. Képességeik sok tényezőtől függenek, de szervezeti felépítésük egyértelműen meghatározza készenlétük fokát és harci hatékonyságukat.

A légimozgékonyasági feladatokra kijelölt harccsoport az alábbi szervezeti elemekkel rendelkezik:

1. Szárazföldi elemek.

- a) Harcoló elemek. A könnyű gyalog erők képezik a légimozgékonyasági erők leglényesebb elemét. Harcászati mobilitásuk érdekében a légi mozgásuk (harctérre történő kijuttatás, kiemelés, harctéren belüli mozgatás) leginkább a helikopterekkel, földi mozgásuk (ha nem rajtaütés jellegű feladat kerül végrehajtásra) pedig könnyű szállító járművekkel valósul meg.
- b) CS elemek. Ezek azok a tüzérségi, légvédelmi, műszaki, híradó és egyéb támogató elemek, melyek létfontosságúak a sikeres harcfeladat végrehajtása során.
- c) CSS elemek. A helikopterek bevetése esetén a kiszolgáló elemeknek figyelembe kell venniük a légi szállítás jellemzőit/feltételeit. Szükséggé válhat egy vagy több előretolt üzemanyag és fegyvertöltő hely kijelölése a helikopter erők rugalmas alkalmazhatóságának-, hatótávolságának megnövelése érdekében.

2. Repülő elemek.

- a) Szállítóhelikopterek: A szállítóhelikoptereknek a légimozgékonyaságú harccsoportokhoz történő vezénylését számos, a feladattal összefüggő körülmény határozza meg. Legfontosabbak ezek közül a szállítandó szárazföldi erők mérete és összetétele, a telepítendő támogató erők összetétele, a műveleti hatótávolság, illetve a harci útvonalon és a célterületen várható veszélyeztetettség.
- b) Harci helikopterek: A harci helikopterek oltalmazzák a szállítóhelikoptereket a repülés teljes időszakában. Ezen túl alkalmasak az ellenséges (akár páncélozott) erők semlegesítésére is.
- c) Felderítő helikopterek. Ezen célra általában a könnyű kategóriába tartozó helikopterek használhatóak fel a valós légi helyzetkép biztosítására, az ellenséges harctevékenység korai előrejelzése útján a szárazföldi és légi elemek biztonságának fokozására, valamint légi összekötő, és légi vezetési pont feladatainak ellátására.

A légimozgékonyaságú harccsoport vezetésének és irányításának rendje

A légimozgékonyaságú harccsoport műveleti sebessége és rugalmassága speciális vezetési és irányítási eljárásokat, illetve eszközöket igényel. Az erőforrások azonban csak a feladat ellátásához szükséges időszakra érhetőek el. A légimozgékonyaságú harccsoport elemeit általában a legalacsonyabb szintű vezetési jogkörű szárazföldi parancsnok irányítása alá rendelik, hiszen ezen irányítói feladat a bevezetésben említett összes elem párhuzamos munkájának összehangolását követeli.

A helikopterrel támogatott műveletek koordinálása-, a helyes feladatszabás érdekében a harccsoport parancsnoka mellé rendelve biztosítani kell légierős tanácsadót.

⁵ CS = Combat Support, Harctámogatás.

⁶ CSS = Combat Service Support, Harckiszolgálás.

A légimozgékonyaságú műveleteket tervező és irányító törzsnek ezen felül azonban tartalmaznia kell mind a szárazföldi, a légierős⁷, és harctámogató és harckiszolgáló elemeket.

A feladat jellegének megfelelően átlátható szolgálati utat kell létrehozni, amely általában sok más mellett tartalmazza a légimozgékonyaságú harccsoport parancsnoki, légi műveletek parancsnoki, a deszant egység parancsnoki, illetve a helikopter kötelék parancsnoki beosztásokat.

A légimozgékonyaságú harccsoport parancsnoka teljes felelősséggel tartozik a művelet tervezésért és végrehajtásáért. Mivel a légimozgékonyasági művelet klasszikusan szárazföldi művelet, ezért a vezetése is a szárazföldi haderőnemhez tartozó parancsnok kezében van. A vezetése alatt dolgozó légimozgékonyasági harccsoport törzsének feladatai közé kell sorolni a műveleti terv kidolgozását, a harctámogatási és harckiszolgálási terv kidolgozását⁸, a légimozgékonyasági műveletek irányítását.

Légi műveletek parancsnoki (a továbbiakban: AMC)⁹ beosztás a légiművelet hatékony koordináltságának érdekében létrehozott pozíció. A légimozgékonyaságú harccsoport parancsnokának alárendeltségében segíti annak munkáját a légimozgékonyaságú művelet előkészítésének és tervezésének területén. Általában a műveletet támogató helikopter alegység egyik parancsnoka kerül kijelölésre erre a feladatra. A szállító- és a harci helikopter alegység parancsnokai közötti választást az adott feladat jellege határozza meg. A beosztásában biztosítani kell a légimozgékonyaságú művelet parancsnokával és a szállított elemekkel történő összeköttetés létrehozását és folyamatos biztosítását, a repülő elemek irányítását, a műveleti terv és a műveleti parancsok előkészítését, összeköttetés létrehozását a harcászati légiirányító szervekkel, a repülő elemek logisztikai követelményeinek továbbítását légimozgékonyaságú művelet parancsnoka felé.

A deszant egység parancsnokának felelősségi körébe tartozik a szárazföldi harcászati terv alegységére eső részének végrehajtása. Emellett megbízást kaphat a támogató elemeknek (pl. repülő alegység) a művelet egyes szakaszain történő irányítására is.

A helikopter kötelék parancsnoka a légimozgékonyaságú művelet során a támogatást biztosító szállító- és harci helikopterek parancsnoka, aki az AMC alárendeltségében, de a légimozgékonyaságú harccsoport parancsnokának irányítása alatt tevékenykedik. A harcászati támogatási feladatkörén túl szükségessé válhat számára a légimozgékonyaságú művelet speciális feladatainak végrehajtására alárendelt helikopter kötelékek feletti harcászati irányítás is.

A légi összekötő csoport tevékenységi köre a támogatott légimozgékonyasági harccsoportnál

A légi összekötő csoport szolgálati személyei szervesen kerülnek a tervezés, végrehajtás és kiértékelés időszakában „beágyazódva” a légimozgékonyasági harccsoport törzsébe. Mivel a műveletek végrehajtása a helikopteres erők támogatási tevékenységén áll vagy bukik, ezért a légi erős törzselemek tevékenyen vesznek részt a feladattervezés-, harcparancs kidolgozásának szakaszában, folyamatos koordinációt folytatnak a végrehajtás időszakában a műveletet vezető

⁷ A légierő vonatkozásában légierős összekötő csoportot.

⁸ A helikopterek vonatkozásában a légijárművek üzemanyag-, repülő-műszaki szakanyaggal történő- és lőszer-utánpótlásának terve, a földön lévő repülőeszközök biztonságának szavatolására vonatkozó terv.

⁹ AMC = Air Mission Commander.

szárazföldi parancsnokkal illetve törzsével. Meg kell tervezniük a harctér feletti repülések irányításának rendjét. A helikopterek képességeinek tudatában javaslatot tesznek a repülőeszközök hatékonyabb alkalmazására.

A tervezés (a harcparancs/harcintézkedés elkészítése) időszakában kiemelt figyelmet fordítanak a légtérfelhasználók¹⁰ közötti elkülönítés időben és/vagy térben történő biztosítására. Kidolgozzák a saját csapatok azonosításának rendjét a szárazföldi eszközöknek és csapatoknak levegőből történő azonosításának vonatkozásában, az azonnali tüztámogatás igénylésének és biztosításának rendjét, a Légtér felhasználási terv (a továbbiakban: ACO¹¹) alapján kezelik a légterek használhatóságával kapcsolatos kérdéseket. A műveletek tervezésénél fogatosítják az ACO alapján felmerülő légtérhasználati rendszabályokat¹², végzik a műveletek végrehajtásához szükséges légtérigényléseket¹³. Biztosítják, hogy a harcparancs mielőbb eljusson a végrehajtó helikopter alegységhez és azt, hogy annak értelmezése pontos legyen.

Annak érdekében, hogy elkészülhessen a helikopterek alkalmazására vonatkozó harcparancs melléklet, folyamatosan egyeztetnek a szárazföldi tervező elemekkel. Lepontosítják a műveleti körzetet, a szállítandó/támogatandó légimozgékonyosságú harccsoport méretét és összetételét, a művelet végrehajtásának időpontját és időbeni kiterjedését. A feladatok mellé rendelik a megfelelő szállító- és harci helikopter számot, meghatározzák a helikopterek fegyverzetét, a művelet során alkalmazott helikopteres harceljárásokat. Kijelölik a bevetések logisztikai támogatást biztosító Előretolt utántöltő és újrafegyverző pontokat (FARP-okat¹⁴), illetve ha azt a művelet megkívánja az Előretolt Műveleti Bázisokat (FOB-okat¹⁵). Megszervezésre kerül a műveleti körzetre vonatkozó légi irányítás és a célmegjelölés módszere az Előretolt Légiirányítók alkalmazásával (FAC¹⁶).

A művelet légierős előkészítése során kiemelt szerepet kap az információgyűjtés, melynek eredményeként meghatározásra kerül az ellenséges és saját csapatok helyzete illetve a légi tüztámogatás elérhetősége annak érdekében, hogy biztosított legyen a harccsoport biztonságos kijuttatása és kiemelése. Értékelésre kerül a terep a művelet természet adta álcázási lehetőségeinek maximális kihasználása érdekében, illetve a várható időjárás (kiemelt hangsúllyal a felhőalap, látástávolság illetve széladatokra; éjjellátó eszközök alkalmazása esetén pedig a borultság mértékére). Abban az esetben, ha biztosított a tüztámogatás a művelet(ek)hez, akkor elsősorban tájékoztatják a földi tüztámogató és a légvédelmi részegységeket magáról a művelet(ek)ről, megszervezik az ellenséges légvédelmet lefogó tüzet a feladatvégrehajtás útvonalára és körzetére.

A felkészülés/tervezés befejeztével a légierős hadműveleti törzselem megszervezi a helikopteres végrehajtó kötelék számára történő eligazítást. A művelet végrehajtása során pedig - lehetőleg mindvégig (a támadás módszerétől függően akár a támadásból történő kiválás és távozás végrehajtásáig) - pozitív közvetlen irányítással irányítja a helikopter köteléket.

---

¹⁰ A helikopterek, a tábori tüzérség és a harcászati repülő erők között.

¹¹ ACO = Airspace Control Order.

¹² Légtérhasználati rendszabályok – Airspace Control Means.

¹³ Légtérhasználati rendszabályok igénylése – Airspace Control Means Request.

¹⁴ FARP = Forward Arming and Refueling Point.

¹⁵ FOB = Forward Operating Base.

¹⁶ FAC = Forward Air Controller.

Összességében egy légimozgékonyságú művelet megtervezése minimum 12 órát vesz igénybe, melynek eredményeként kidolgozásra kerül a légi manőverek terve. Ez a terv tartalmazza a repülési útvonaltervet, mely a harchelyzet és a domborzati illetve időjárási viszonyok alapján alternatív lehetőségeket is tartalmaz. Elkészül az ellenséges légvédelem lefogásának terve, mely tartalmazza azon ellenséges tűzeszközök és erők lefogásának módszereit melyek potenciálisan veszélyt jelenthetnek a repülő kötelék számára a repülés teljes időszakában.

Elkészül a be- és kirakási terv, mely meghatározza a légiszállítású harccsoport kirakó körletbe való kijuttatásának és az onnan történő kiemelésének tervét. A be- és kirakodáskor alkalmazandó helikopteres harceljárásokat, az együttműködés rendjét a támogató helikopterekkel illetve a FAC-el. A tervnek lehetővé kell tenni az erők és eszközök kirakókörletbe való szabályos érkezését és szétszórását. Biztosítania kell, hogy a harccsoport és felszerelése időben érkezzen meg, gépenként el legyen osztva.

ÖSSZEGZÉS

Az elmúlt évek műveleti tapasztalatai azt bizonyították, hogy a helikopterek nélkülözhetetlenek a katonai műveletek sikeréhez, a veszteségek csökkentéséhez. A NATO és az Európai Unió műveletek hadszínterein, extrém környezeti feltételek között, az aszimmetrikus hadviselés alkalmazott eljárásai mellett a helikopterek jelentik a mobilitást, a szárazföldi csapatok mindenoldalú támogatásának egyetlen rugalmas módját. A helikopterek képességeiből adódó gyorsaság és rugalmasság, a terepviszonyoktól való függetlenség a harcoló erőknek a műveletekben nagy szabadságfokot biztosítanak.

A helikopterek több olyan harcászati képességgel rendelkeznek, melyek a szárazföldi erők műveleteinek sikere tekintetében létfontosságúak, így kijelenthető, hogy a mai modern hadviselés elképzelhetetlen a helikopterek összhaderőnemi jellegű alkalmazása nélkül.

Nincs ez másképp a légimozgékonyságú műveletek végrehajtása kapcsán sem. Az ilyen típusú műveletek sikere kétségkívül az időszakosan át- alárendelésre kerülő helikopterek illetve a légierős törzselemek tevékenységén múlik. Nélkülük a szárazföldi harccsoportok tevékenysége lehetetlenné válna.

A Projekt az Európai Unió által támogatott TÁMOP-4.2.1.B-11/2/KMR-2011-0001 számú „Kritikus infrastruktúra védelmi kutatások” című pályázat „Civil-katonai partnerség” alprogram „Humánvédelem - békeműveleti és vészhelyzet-kezelési eljárások fejlesztése,” kiemelt kutatási terület keretében valósult meg.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] AAP-15 NATO rövidítések gyűjteménye, 2010,
- [2] ATP-49(F) Use of Helicopters in Land Operations, 2012,
- [3] AJP-3.3. NATO Joint Air & Space Operations, NATO Military Agency for Standardisation, 2002,
- [4] ATP-33(B) (STANAG 3700) NATO Tactical Air Doctrine Edition 7., NATO Military Agency for Standardisation, 2008,
- [5] AJP-3.3.2(A) (STANAG 3736) Allied Joint Doctrine for Close Air Support and Air Interdiction, NATO Military Agency for Standardisation, 2009,
- [6] MH 86. Szolnok Helikopter Bázis Állandó Működési Eljárásai (SOP), 2007,
- [7] FM 1-113 Utility and Transport Helicopter Operations,
- [8] Magyar Honvédség Helikopter Műveleti Doktrína MH Légierő Parancsnokság 2006.